

годні найпроблемнішою сферою є правове регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців. На сьогодні однією з основних проблем кваліфікації проступків державних службовців є відсутність визначення поняття «державний службовець» у більшості нормативно-правових актів. При цьому в даному питанні законодавцем також не досягнуто єдності, адже у значенні поняття «державний службовець» вживаються різні терміни: «посадова особа», «службова особа» тощо. Також відзначимо, що далеко не всі нещодавні зміни до законодавства сприяли розвитку правового регулювання притягнення до юридичної відповідальності державних службовців, у результаті чого низка із них лише ускладнили дану процедуру.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
5. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07 червня 2001 р. № 2493-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.
6. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 29. Ст. 245.
7. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 197.
8. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

УДК 347.965

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Козлов Олександр Олександрович,
аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
(Національний університет «Одеська
юридична академія»,
м. Одеса, Україна)

У статті досліджено теоретико-правові засади функціонування системи гарантій адвокатської діяльності, висвітлено поняття та виділено ознаки гарантій адвокатської діяльності. Зазначається, що у науковій літературі немає однозначного і вичерпного переліку ознак гарантій адвокатської діяльності. Поряд з наявними в науковій літературі ознаками гарантій адвокатської діяльності (політична значущість, загальний

характер, вираженість у праві, спрямованість на досягнення забезпечення реалізації якогось інтересу, захист інтересу від посягань на нього, сприяння ліквідації посягань та їх негативних наслідків, наявність чітко визначеного предмета і ясно вираженої спрямованості впливу), виділено такі: дієвість та ефективність, історична обумовленість, загальновизнаність, універсальність. Сформульовано вимоги до реалізації гарантій адвокатської діяльності.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, гарантії адвокатської діяльності, ознаки гарантій.

TO THE QUESTION FOR ATTRIBUTES OF THE GUARANTEE OF ADVOCACY ACTIVITY

Kozlov Oleksandr Oleksandrovych,
Postgraduate Student at the Department
of Judicial, Law Enforcement Agencies
and Advocacy
(National University «Odessa Law
Academy», Odessa, Ukraine)

The article investigates the theoretical and legal principles of the functioning of the system of guarantees of advocacy, clarifies the concept and highlights the characteristics of guarantees of advocacy. It is noted that in the scientific literature there is no unambiguous and exhaustive list of signs of guarantees of advocacy. Along with the evidence in the scientific literature of guarantees of advocacy (political significance, general character, expressiveness in law, focus on achieving the realization of some kind of interest, protection of interest from encroachments on it, assistance in the elimination of encroachments and their negative consequences, the presence of a clearly defined subject and clearly expressed direction of influence), the following are highlighted: efficiency and effectiveness, historical conditionality, universal acceptance, universality.

The requirements for the implementation of guarantees for advocacy are formulated: a) the qualitative component of the legal acts, consists in their consistency with each other regarding the definition of the circle of professional rights of lawyers and the definition of the mechanism for its implementation; b) the existence of a mechanism to ensure strict compliance with legal requirements to ensure the guarantees of the practice of advocacy by all state and non-state actors; c) ensuring the principle of inevitability of liability for violation of the guarantees of advocacy, for example, interference with and obstacles to the practice of lawyers, requiring a lawyer to provide information, is a lawyer's secret and the like.

Key words: lawyer, advocacy, guarantees of advocacy, signs of guarantees.

Актуальність теми. Конституція проголосила Україну демократичною, правовою, соціальною державою (ст. 1). Зміст правової держави розкривається в ст. 3 Конституції: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини і їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». В Основному Законі також визначено, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, а також встановлюється, що незалежність адвокатури гарантується (ч. 1-2 ст. 131-2).

Цілком слід підтримати позицію Н.М. Бакаянної, що «місце адвокатури в громадянському суспільстві, її відносини з державою, правовий статус адвоката, сутність та

гарантії здійснення адвокатської діяльності, адвокатська етика та інші питання мають високе суспільне значення, стосуються не лише адвокатів, а кожного, хто звернувся за правовою допомогою, суспільства загалом» [1, с. 59].

Одним з перших законодавчих актів незалежної України став Закон «Про адвокатуру», прийнятий Верховною Радою 19 грудня 1992 року (на теперішній час втратив чинність), в якому було врегульовано основні питання організації та функціонування адвокатури. Як відомо, характерною особливістю правового статусу адвоката є забезпеченість реального здійснення широкого кола наданих йому професійних прав, закріплених в нормах чинного законодавства. Отже, можна стверджувати, що фактичне забезпечення реалізації прав адвоката з надання професійної правничої допомоги досягається, насамперед, створенням необхідних умов у країні, доповнених спеціальними юридичними засобами, особливе місце серед яких займають гарантії діяльності адвокатів. Законодавчі положення стосовно гарантій адвокатської діяльності знайшли своє відбиття на новому рівні в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року.

Теоретична розробка проблем, які пов'язані з подальшим розвитком системи гарантій адвокатської діяльності в Україні, має серйозне практичне значення, оскільки дозволяє з'ясувати їх природу та надалі виробити пропозиції з вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування. Означені питання раніше вже привертала увагу вчених таких вчених, як Н.М. Бакаянова, А.М. Бірюкова, Т.Б. Вільчик, Заборовський В.В., С.О. Іваницький, С.М. Логінова, С.В. Прилуцький, О.Д. Святоцький, С.Я. Фурса, О.З. Хотинської-Нор, Яновська О.Г. та багато інших. Водночас, попри значну кількість наукових праць, теоретико-правові питання забезпечення реалізації гарантій адвокатської діяльності є недостатньо дослідженими.

Мета статті полягає у дослідженні теоретико-правових засад функціонування системи гарантій адвокатської діяльності, з'ясуванні ознак гарантій адвокатської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «гарантія» (фр. Garantie, от garantir – забезпечувати; англ. Guarantee) означає «забезпечення, запорука». Гарантувати – означає «забезпечувати, ручатися, встановлювати гарантії». Крім того, термін «гарантія» застосовується для позначення засобів, за допомогою яких здійснюється забезпечення. Називають гарантіями також умови, необхідні для реалізації тих чи інших прав [2, с. 280].

Гарантії адвокатської діяльності України виражаються, насамперед, у нормах чинного законодавства, що конкретизують механізм захисту професійних прав адвокатів. Однак далеко не всі правові норми є правовими гарантіями адвокатської діяльності, а лише ті з них, що містять визначені умови та засоби, за допомогою яких досягається безперешкодне користування адвокатом професійними правами й виконання обов'язків при наданні правничої допомоги.

Зокрема, в Законі від 5 липня 2012 року міститься стаття 23 «Гарантії адвокатської діяльності», в якій встановлюється, що «професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами». Отже, потребує з'ясування зміст самого терміну «гарантії адвокатської діяльності».

У науковій літературі виділяють ознаки наступні ознаки правових гарантій адвокатської діяльності:

- політична значущість. Процесуальні гарантії діяльності адвоката являють собою не лише юридичне, а й політичне явище; вони слугують показником рівня законності й дотримання прав людини, свого роду індикатором, за яким можна визначати рівень демократії в країні;

- загальний (а не локальний) характер. Питання про існування гарантій має вирішуватись безвідносно до конкретних обставин конкретної справи, незалежно від того, були чи не були допущені якісь порушення прав адвокатів, були чи не були залучені засоби, покликані забезпечити правовий статус адвоката;

– вираженість у праві. Гарантія має бути закріпленою в одній або низці нормі національного законодавства;

– спрямованість на досягнення одного з таких завдань: а) забезпечення реалізації якогось інтересу; б) захист інтересу від посягань на нього; в) сприяння ліквідації посягань та їх негативних наслідків [3, с. 104–105];

– наявність чітко визначеного предмета і ясно вираженої спрямованості впливу. Інакше кажучи, нема «просто» гарантій, можуть бути лише гарантії певного інтересу. Маючи певний предмет впливу, гарантії не повинні підмінювати одна одну [3, с. 104–105].

В цілому підтримуючи наведені ознаки, все ж таки навряд цей перелік можна вважати вичерпним. Зокрема, видається за доцільне додати й наступні ознаки гарантії адвокатської діяльності.

Перш за все, важливими ознаками гарантії адвокатської діяльності слід визнати такі риси, як дієвість та ефективність, сутність яких полягає в тому, що гарантії діяльності повинні забезпечити адвокату реальне користування наданими законом правами.

Наступною ознакою гарантії адвокатської діяльності можна виділити, таку, як: історична обумовленість – полягає у тому, що насамперед гарантії адвокатської діяльності необхідна для виконання важливої соціальної місії усієї адвокатури в цілому та можливості ефективного надання професійної правничої допомоги окремими адвокатами. Окрім того, також обумовлюється тим, що існування та практична реалізація гарантії адвокатської діяльності є можливою лише в певних історичних умовах. Історія становлення адвокатури має багату історію, на окремих етапах якої вона була поставлена у повну залежність від держави, а гарантії адвокатської діяльності або взагалі не визначалися, або мали суто декларативний характер. Яскравим прикладом може слугувати Положення про адвокатуру Української РСР, затверджене 31 жовтня 1980 року, в якому взагалі не йшлося про якийсь механізм захисту адвокатів від втручання при реалізації своїх професійних прав.

На наш погляд, слід також виділити й таку ознаку, як загальноновизнаність, тобто гарантії адвокатської діяльності є необхідною умовою функціонування цього правозахисного інституту, що прослідковується у численних актах міжнародного характеру та закріплюються і забезпечуються національним законодавством переважної більшості сучасних держав, що дозволяє висловити думку з приводу того, що потреба забезпечення реалізації гарантії адвокатської діяльності набула характеру загальноновизнаного міжнародного стандарту функціонування адвокатури та визнається Україною.

Зокрема, в 1994 році було укладено Угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом, а в 1995 році Україна вступила до Ради Європи. Важливим кроком також стало затвердження 11 червня 1998 року Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [4], а також схвалення Кабінетом Міністрів України 12 лютого 2005 року Плану дій «Україна – Європейський Союз» [5] та підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [6], яка була ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року [7]. Із вступом до Ради Європи, Україна добровільно взяла на себе обов'язок виконувати взяті на себе зобов'язання, що містяться у підпункті IX пункту 11 Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи 190 (1995) від 26 вересня 1995 року [8], а саме: «статус правничої професії буде захищено законом та буде засновано професійну асоціацію адвокатів».

Серед правових актів міжнародного характеру необхідно виділити Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейської Сільноти, що був прийнятий 1 жовтня 1988 року [9]. У цьому документі проголошується, що у будь-якому правовому суспільстві адвокату відведено особливу роль; його призначення не обмежено сумлінним виконанням свого обов'язку у межах закону. Щодо гарантії адвокатської діяльності визначено, що «Завдання, що виконуються адвокатом у процесі професійної діяльності, вимагають його абсолютної незалежності й відсутності будь-якого впливу на нього, пов'язаного, в першу чергу, з його особистою зацікавленістю або з тиском зовні» (п. 2.1.1.).

Важливу роль у виробленні уніфікованих стандартів функціонування адвокатури, зокрема, щодо формулювання переліку гарантій адвокатської діяльності, відіграли Основні положення про роль адвокатів, які були прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року [10]. Цілком справедливо вказується в літературі, що цей документ визнається еталоном для всіх національних систем адвокатури, який забезпечує їх відповідність світовим стандартам, світовому рівню організації та діяльності цього важливого інституту захисту основних прав і свобод людини [11, с. 30]. Пунктом 16 Основних положень, що міститься в розділі під назвою «Гарантії діяльності адвокатів», визначено, що Уряди мають забезпечити адвокатам:

- а) можливість здійснювати їх професійні обов'язки без залякування, перешкод, завдання турботи й недоречного втручання;
- б) можливість вільно пересуватися і консультувати клієнта у своїй країні та за кордоном;
- в) виключення можливості піддавати покаранню або погрожувати його застосуванням та можливості обвинувачення, адміністративних, економічних та інших санкцій за дії, здійснювані відповідно до визнаних професійних обов'язків, стандартів та етичних норм.

Можна також виділити й таку рису, як універсальність, тобто гарантії адвокатської діяльності реалізуються не лише всередині адвокатури, але й мають поширення її на інших суб'єктів правовідносин, з якими вступають у правовідносини адвокати. Завдяки цьому обов'язок дотримуватися гарантій адвокатської діяльності сформульований безвідносно до конкретного суб'єкта та формулює імператив додержуватися необхідної поведінки суб'єктів права стосовно адвокатів. З іншого боку, формулюється й обов'язок адвокатів поважати незалежність тих суб'єктів, з якими вони вступають у правовідносини, та встановлюється заборона для адвокатів на незаконне втручання в діяльність, наприклад, органів судової влади тощо.

Видається, що реалізація гарантій адвокатської діяльності також має прояв у таких вимогах:

- а) якісна складова нормативно-правових актів, що полягає у їх несуперечності один одному відносно визначення кола професійних прав адвокатів та визначення механізму її реалізації;
- б) наявність механізму забезпечення суворого додержання правових приписів щодо забезпечення гарантій реалізації адвокатської діяльності всіма державними та недержавними суб'єктами;
- в) забезпечення принципу невідворотності відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності, наприклад, за втручання і створення перешкод здійснення адвокатської діяльності, вимагання від адвоката надання відомостей, що є адвокатською таємницею тощо.

Список використаних джерел:

1. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
2. Флейшиц Е.А. Соотношение правоспособности и субъективных прав. *Вопросы общей теории советского права* : Сб. статей / под ред. С.Н. Братусь. Москва : Госюриздат, 1960. С. 255–283.
3. Витрук Н.В. Процессуальные формы реализации и охраны прав и обязанностей граждан. *Юридическая процессуальная форма* / под ред. П.Е. Недбайло и В.М. Горшенева. Москва, 1976. С. 104–105.
4. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу : Затверджено Указом Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 24. Ст. 870.

5. План дій «Україна - Європейський Союз» : Схвалений Кабінетом Міністрів України 12 лютого 2005 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони від 27 червня 2014 року // *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Том 1. Ст. 2125.
7. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 40. Ст. 2021.
8. Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи 190 (1995) від 26 вересня 1995 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_590
9. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства : Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі у жовтні 1988 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343
10. Основні положення про роль адвокатів : Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835
11. Адвокатура : історія і сучасність / О.Д. Святоцький, В.В.Медведчук. Київ : Ін Юре, 1997.

УДК 349.6

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ЯК СКЛАДНИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

Кошелюк Тарас Васильович,
аспірант кафедри трудового,
екологічного та аграрного права
(ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ, Україна)

У статті представлено дослідження правового режиму національних природних парків як окремої категорії природно-заповідного фонду. Проводиться аналіз нормативно-правових і законодавчих актів, які врегульовують організаційно-правовий механізм діяльності цих охоронюваних територій. Автор здійснює дослідження правового статусу національних природних парків, завдань, які на них покладаються, й особливостей диференційованого режиму їх охорони. Зробивши детальний аналіз правового режиму та його складників, визначили поняття правового режиму національних природних парків як особливого порядку правового регулювання. Запропоновано внесення змін до чинного законодавства про національні парки та надано пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення діяльності охоронюваних територій. Національні природні парки є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збе-